

удруживање ради непријатељске делатности из члана 136 став 2 у вези става 1 Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у вези кривичног дела контрареволуционарно угрожавање друштвеног уређења из члана 114 Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ
Кж1 2354/2010

Дана: 25.10.2010. године
Б Е О Г Р А Д, Ул. Немањина бр.9

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија: Славке Михајловић, председника већа, Снежане Савић и Гордане Петковић чланова већа, уз учешће судијског помоћника Жака Павловића, као записничара, у кривичном предмету осуђених АА др., због кривичног дела удруживање ради непријатељске делатности из члана 136 став 2 у вези става 1 Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у вези кривичног дела контрареволуционарно угрожавање друштвеног уређења из члана 114 Кривичног закона Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, одлучујући о жалби јавног тужиоца Окружног јавног тужилаштва у Шапцу, изјављеној против пресуде Окружног суда у Шапцу К.бр.132/09 од 23.10.2009. године, на претресу одржаном у присуству заменика јавног тужиоца Апелационог јавног тужилаштва у Београду Бојана Бојића, окривљених АА, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЋЋ, ЕЕ, ЖЖ и ЗЗ, са браниоцем окривљених, адвокатом АБ, дана 25.10.2010. године, донео је:

П Р Е С У Д У

УВАЖАВА СЕ жалба јавног тужиоца Окружног јавног тужилаштва у Шапцу, па се **ПРЕИНАЧУЈЕ** пресуда Окружног суда у Шапцу К.бр.132/09 од 23.10.2009.године, тако што пресуда Окружног суда у Шапцу К.бр.36/79 од 08.08.1979.године остаје на снази.

Образложење

Пресудом Окружног суда у Шапцу К.бр.132/09 од 23.10.2009.године, стављена је у целости ван снаге пресуда Окружног суда у Шапцу К.бр.36/79 од 08.08.1979.године, а окривљени АА, ИИ, ББ, ВВ, ГГ, ДД, ЋЋ, ЕЕ, ЖЖ, ЗЗ, пок. ЈЈ, пок. КК су, на основу члана 355 тачка 1 ЗКП, ослобођени од оптужбе да су у време, месту и на начин ближе описан у изреци првостепене пресуде, као саизвршиоци извршили кривично дело удруживање ради непријатељске делатности из члана 136 став 2 у вези става 1 КЗ СФРЈ у вези кривичног дела контрареволуционарно угрожавање друштвеног уређења из члана 114 КЗ СФРЈ.

При том је одређено да трошкови кривичног поступка падају на терет буџетских средстава Округног суда у Шапцу.

Против наведене пресуде жалбу је благовремено изјавио јавни тужилац Округног јавног тужилаштва у Шапцу, због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 367 тачка 1 у вези члана 368 став 1 тачка 11 ЗКП, повреде кривичног закона из члана 367 тачка 2 у вези члана 369 тачка 3 ЗКП и погрешно утврђеног чињеничног стања из члана 367 тачка 3 у вези члана 370 став 1 ЗКП, са предлогом да другостепени суд побијану пресуду укине и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење.

Јавни тужилац Апелационог јавног тужилаштва у Београду је, у поднеску Ктж.бр.580/2010 од 03.03.2010.године, предложио да Апелациони суд у Београду уважи жалбу Округног јавног тужиоца у Шапцу, укине пресуду Округног суда у Шапцу К.бр.132/09 од 23.10.2009.године и предмет врати првостепеном суду на поновно суђење.

Апелациони суд у Београду је на претресу одржаном дана 25.10.2010.године саслушао заменика јавног тужиоца, окривљене и њиховог браниоца, извршио увид у материјалне доказе и целокупне списе предмета Округног суда у Шапцу К.бр.132/09, па је имајући у виду наводе из жалбе јавног тужиоца Округног јавног тужилаштва у Шапцу, као и мишљење јавног тужиоца Апелационог јавног тужилаштва у Београду, нашао:

- жалба је основана.

По налажењу Апелационог суда, првостепена пресуда садржи нејасноће и противречности, на шта је у жалби јавног тужиоца и указано. У образложењу нису дати јасни разлози, они који су дати нису на адекватан начин образложени, а првостепена пресуда је и противречна. При том, како се то основано у жалби јавног тужиоца истиче, првостепени суд је повредио и кривични закон, а то је утицало на правилност и законитост првостепене одлуке.

Тако, у образложењу првостепене пресуде нису дати јасни разлози, а они који су дати су у знатној мери противречни. Наиме, првостепени суд је окривљене ослободио од оптужбе сходно члану 355 став 1 ЗКП, при чему је прво утврдио да противправност није постојала у време чињења дела која се окривљенима стављају на терет, а потом закључио да је противправност накнадно искључена, јер су наступиле одређене нове околности. Због тога је остало нејасно да ли их је ослободио јер је закључио да у радњама за које су раније правоснажно осуђени нема противправности зато што у време предузимања те радње нису биле кажњиве као кривично дело (што би значило да противправне радње које су окривљени предузели до 1979.године нису престављале кривично дело, јер у њима није било обележја кривичних дела за која су оглашени кривим, пошто у једном делу побијане одлуке износи такве чињеничне закључке у погледу активности оптужених и циљева организације којој су припадали), или пак зато што је та противправност искључена накнадно, због тога што су се, након правоснажности пресуде којом су окривљени оглашени кривим, после више десетина година "промениле историјске околности" и дошло је до појаве "бројних нових историјских

чињеница", што је довело до тога да су мишљења која су окривљени износили и за која су се залагали у инкриминисаном периоду (до 1979.године), постала идентична са "званичном политиком" Републике Србије" (пошто у побијаној одлуци износи и чињеничне закључке да те нове околности практично искључују противправност у њиховим тадашњим радњама, па због тога у тим њиховим активностима и радњама нема елемената кривичног дела из члана 136 став 2 у вези става 1 КЗ СФРЈ у вези кривичног дела из члана 114 КЗ СФРЈ). Уколико је првостепени суд сматрао да противправности није било у време чињења наведених кривичних дела, није јасно зашто се бавио околностима које су наступиле касније. Обзиром на то, недвосмислено је да првостепена пресуда садржи апсолутно битне повреде одредаба кривичног поступка, јер су разлози о појединим одлучним чињеницама неадекватни и нејасни.

Уз то, првостепена пресуда је и у знатној мери противречна. Наиме, првостепени суд је у побијаној одлуци заузео два опречна становишта везана за постојање противправности у радњама окривљених у време када су исте предузете. Тако је прво закључио да је организација којој су окривљени припадали била илегална, јер су тада важећи правни прописи јасно прописивали да је формирање политичких организација и партија забрањено (у то време у СФРЈ због тзв. "вербалног деликта" политичка мишљења се нису могла слободно износити, а због тзв. "једнопартијског политичког система" власт у држави је, по Уставу и закону, припадала Комунистичкој партији и све што је било супротно владајућој идеологији третирано је као анти државна делатност), при чему је објаснио да је "евидентно" да су окривљени имали другачије политичке ставове од тада владајуће (и једине) политичке партије, да су због тога формирали организацију са циљем да дођу на власт ("демократским путем" ради остваривања политичких идеја везаних за "Европску федерацију"), те да би у крајњој линији то и имало за последицу преузимање власти у држави, а да је у то време сваки наговештај да се власт одузме био законски санкционисан. При томе је истакао да су окривљени, на подручјима на којима су живели, ширили политичке идеје које су биле "потпуна новина" у односу на тада званичну политику (комунистичку доктрину засновану на једнопартијском систему и власти радничке класе) и да је неспорно да су окривљени правноснажно осуђени због тога што су износили другачије политичко мишљење у време када се то није "толерисало" (односно када је било законом забрањено и санкционисано). Међутим, у даљем делу побијане пресуде констатује да у радњама окривљених нема елемената противправности, и то објашњава тиме да су се, по правноснажности одлуке којом су именовани окривљени оглашени кривим и осуђени за наведена кривична дела, "десиле" нове историјске чињенице (преминуо је Јосип Броз, дошло је до "расцепа" комунистичке партије и СФРЈ, бивше југословенске републике су постале самосталне државе, од 90-тих година јача "демократски процес" у Србији - вербални деликт је укинут, формиран вишепартијски систем, дозвољено политичко организовање грађана по различитим политичким програмима, организовани су вишепартијски избори, а од 2000.године "што брже" укључивање Србије у Европску унију постаје "званична политика државе") које су "довеле до тога" да су мишљења која су оптужени износили и за која су се залагали у инкриминисаном периоду (до 1979.године) постала идентична са данашњом политиком те да стога дата организација "није била илегална, нити је основана ради вршења непријатељске делатности против СФРЈ у циљу обарања тадашње власти", па закључује да ни

1979.године нису били испуњени услови да се у радњама оптужених стекну сви елементи кривичног дела из члана 136 став 2 у вези става 1 КЗ СФРЈ у вези кривичног дела из члана 114 КЗ СФРЈ и доноси одлуку да "на основу члана 355 тачка 1 ЗКП, у вези са чланом 412 став 3 ЗКП" у целисти стави ван снаге правноснажну пресуду Окружног суда у Шапцу К.бр.36/79 од 08.07.1979. године, а да именоване окривљене ослободи од оптужбе.

У првостепеној пресуди су учињене и повреде кривичног закона, а то је утицало на правилност и законитост исте. Правноснажна пресуда, којој је одређено лице осуђено, може се у поновљеном поступку ставити ван снаге (у корист окривљеног), ако се изнесу нове чињенице, или поднесу нови докази који, сами за себе и(ли) у вези са ранијим доказима, могу да доведу до ослобађања тог лица, или до његове осуде по блажем закону. При том је битно да се ранија одлука о чињеничном стању покаже као погрешна и то с обзиром на чињенице и доказе који су се појавили касније и по којима је дозвољено понављање поступка, а са којима се раније није могло процесно располагати. Грешка мора бити у погрешном материјалу који је раније цењен, а да на то указује ново прибављени материјал. Зато, нове чињенице и докази морају бити подобни да утичу на чињенично стање утврђено у ранијој пресуди, да покажу да је чињенична основа исте неисправна и да тако произведу процесно дејство које понављањем поступка треба да се постигне - да одлуку којом је окривљени оглашен кривим претворе у ослобађајућу, у пресуду којом се оптужба одбија, или пак у осуду по блажем кривичном закону и тиме "проузрокују" стављање раније осуђујуће пресуде ван снаге. Са друге стране, стављање ван снаге раније судске одлуке у поновљеном поступку, се не може заснивати на томе што је суд у ранијем поступку "погрешно применио закон", нити на томе што је "погрешно оценио доказе", јер се понављање поступка и не може тражити ради поновне оцене старог доказног материјала и давање нове оцене тог материјала.

Првостепени суд је у побијаној пресуди утврдио чињенично стање које се "битно разликује" од пресуде К.бр.36/79 - да је организација "Реалистичко уједињење Европе – Југословенски покрет Европе" била "ненасилна, непрофитабилна и добровољна организација", без званичних органа и активности, опредељена за "уједињење Европе на федералном принципу,... без деловања путем диверзије, саботаже и слично". С' друге стране се истиче да су "у међувремену настале нове историјске чињенице и околности", које су довеле до тога да су идеје за које су се окривљени залагали у инкриминисаном периоду, постале сагласне са званичном политиком Републике Србије, па на основу тога закључује да у радњама окривљених нема елемената противправности, а самим тим ни елемената кривичног дела удруживања ради непријатељске делатности из члана 136 став 2 у вези става 1 КЗ СФРЈ у вези кривичног дела контрареволуционарног угрожавања друштвеног уређења из члана 114 КЗ СФРЈ. Међутим, првостепени суд, није на одговарајући начин и недвосмислено разјаснио да се радило о ненасилној организацији ("која се залагала да демократским путем дође до промене друштвеног уређења"), нити је разлучио тзв. "војна питања", јер само констатује да се "не види" да је као циљ постојало формирање војних јединица ради насилног преузимања власти (без обзира што из списка предмета јасно произилази да Статут садржи поглавља која третирају војна питања, а у којима предвиђа да Генерални секретар организације "задржава" ресор војних питања и да је "главнокомандујући и врховни

командант свих оружаних снага", те поглавља у којима предвиђа оснивање Војних судова итд.). Даље, за поједине окривљене (само на основу одбрана датих у поновљеном поступку) суд утврђује другачије чињенично стање - за окривљеног ЗЗ није ни знао да постоји илегална организација, нити да му је нуђено да постане члан, већ да је само одређене разговоре водио са АА (иако је у раније изнетој одбрани навео да је потписао приступницу организацији); за окривљеног АА да се није наоружавао, нити обучавао друге чланове организације да рукују оружјем (само на основу раније цењене чињенице да приликом претреса његове куће није пронађено оружје, иако је изведен доказ читањем исказа сведока СС који је јасно навео да га је АА обучавао у руковању ватреним оружјем и тражио да се оружје обезбеди и другим члановима организације, који првостепени суд не цени, већ само констатује да његово сведочење није од посебног значаја за садржину оптужнице) итд.. Али, у конкретном случају, до краја поновљеног поступка није изведен ниједан нови доказ, нити су истицане суштински нове чињенице, већ је првостепени суд поново извео и оценио доказе који су изведени и цењени и у ранијим поступцима, при чему је само саслушао окривљене и извршио увид у пресуду К.бр.36/79, па је нејасно на основу чега је у поновљеном поступку утврдио "потпуно другачије чињенично стање" и донео другачије закључке о одлучним чињеницама.

Пресуда која резултира у поступку понављања мора бити нова, комплетна и аутономна одлука, а ранија пресуда се не може изменити само на основу нове оцене ранијих доказа (јер у том случају ни понављање није дозвољено). Понављање поступка није само поступак "о новим чињеницама и доказима", већ "потпуни поступак" у коме се узима у обзир и стари и нови доказни материјал. Притом се суд не може ограничити на доказивање и расправљање само неких чињеница, а за остале сматрати да су утврђене ранијом пресудом, која се при том ставља ван снаге, јер за разлику од правних питања, чињенична питања се не могу решавати по списима, пошто би то било супротно начелу непосредности, усмености и контрадикторности, чија је примена неопходна за реално утврђивање чињеница и потребу утврђивању материјалне истине.

Промена друштвено-политичких околности је политичка категорија и не може утицати на одлуку суда на начин какао то првостепени суд закључује. Наступеле правне и политичке промене, којих није било када се изрицала ранија пресуда К 36/79, не могу бити разлог за стављање ван снаге раније пресуде у поновљеном поступку. Промене друштвено-политичких околности (које првостепени суд назива "историјским чињеницама"), нису нове чињенице у датом кривичноправном смислу, нити су таквог квалитета да би, саме за себе, или у вези са другим доказима (којих нема), могле довести до ослобађања окривљених за конкретно кривично дело. Државна политика представља променљиву политичку категорију са квази-правним елементима и није ни доказ, ни чињеница подобна да утиче на постојање или непостојање (у правном смислу) законом прописаних обележја конкретног кривичног дела (и доведе до дерогације истих у ситуацији када су та обележја, у време предузимања конкретних радњи од стране окривљених, била предвиђена у закону као кривично дело). Наиме, тренутно друштвено уређење и државна политика Републике Србије (без обзира што је "основна тежња" исте у овом тренутку укључење у европске интеграције) не представља "нове" чињенице и околности

у смислу понављања поступка. Држава Србија је у 20 веку била како самостална, тако и у саставу неколико држава (Краљевина Србија, Краљевина СХС, Краљевина Југославија, НФРЈ, СФРЈ, СРЈ, Државна заједница Србија и Црна гора, Република Србија) и при том је променила више друштвених уређења (монархија, комунистички режим социјалистички режим, демократски режим) са мање или више аутократским елементима. Јасно је да су политички циљеви и програми променљиве категорије, а измена правноснажних судских одлука само на основу тих чињеница недвосмислено би водило у правну несигурност.

Стављање ван снаге раније судске одлуке у поступку понављања поступка се не може заснивати ни на томе да је после правноснажности пресуде дошло до промене правних схватања судова у одређеним правним ситуацијама, јер понављање не може ићи на исправку већ заузетог правног становишта које је потврђено правноснажношћу одлуке. Ни измена кривичног закона након правноснажности пресуде (због које би кривично дело било квалификовано по блажем закону, или би окривљени могао бити ослобођен, да је могло доћи до његове примене пре правноснажности пресуде), не може послужити као основ на коме се заснива одлука о стављању ван снаге првостепене пресуде, јер суд није овлашћен да по аутоматизму примени блажи закон који је након правноснажности пресуде ступио на снагу.

Правноснажном пресудом Окружног суда у Шапцу К.бр.36/79 од 08.08.1979.године јасно је утврђено да у радњама окривљених, које су предузете у инкриминисаном периоду, постоје обележја кривичног дела за које су оглашени кривим и правноснажно осуђени. Супротно закључивање би водило мноштву захтева за понављање кривичног поступка, дозволама за понављање кривичног поступка и стављање ван снаге правноснажних пресуда донетих у кривичним поступцима вођеним уназад кроз историју. Ранија пресуда може бити стављена ван снаге само када се, према резултату доказа који су изведени у поновљеном поступку, чињенично стање толико изменило да треба донети пресуду којом ће се окривљени ослободити, што није случај у овом предмету. Са друге стране, ако након поновљеног поступка чињенично стање фактички остане неизмењено и ранија пресуда остаје неизмењена. Уколико је неко незадовољан пресудом која је правноснажна, а којом је осуђен због кривичног дела са политичком конотацијом, има могућност да покрене поступак рехабилитације у циљу постизања одговарајуће сатисфакције.

Код таквог стања ствари (у коме не постоје нове чињенице и околности које доводе у питање правилност утврђеног чињеничног стања у правноснажној пресуди Окружног суда у Шапцу К.бр.36/79 од 08.08.1979. године), овај суд налази да је у време одлучивања иста правилно и законито донета, те да је с тога треба оставити на снази. При том, овај суд такође налази да наведене нејасноће и противречности у првостепеној пресуди Окружног суда у Шапцу К.бр.132/09 од 23.10.2009. године не доводе у питање одлуку жалбеног суда.

Из напред наведених разлога, а на основу члана 391 став 1 ЗКП, Апелациони суд у Београду је донео одлуку као у изреци пресуде.

ЗАПИСНИЧАР

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА

Жак Павловић
ЖП

Славка Михајловић